

Olvassuk Adyt!

„A verseinket nem olvassák, nem látják, s ha látják, nem értik, s ha megértik, jaj nekünk, mert akkor nem értették meg még csak igazán.” (Ady: A magyar Pimódan.)

Először az iskolában okozott gondot, amit mottónak szántam. Aztán hallottam-láttam egy versét. Emlékszem az arcra is. Egy fiú mondta. És elhittem neki, hogy: hős, borús, büszke, szertelen, kegyetlen, ki elvéri egy gondolaton. S amikor a vers végén megkérdezte tőlem, ki lehettem akkor éppen: álmos, piszkos, magyarkodó, ködevő... Ez volt az első Ady-élményem. Az első, ami igazán tetszett, amit értettem. Talán.

Megismertem aztán a nagy verseit, amelyeket sokszor, de sokféleképpen magyaráznak, amelyeket sokszor hallunk a rádióban, a tévében, versmondó versenyeken.

Említhetném A vég utánt, az Azubát vagy a Nincsen, semmi sincs címűt. Az érthető, de keveset magyarázott versektől tartózkodunk? Értjük-e akkor őket? Sokat magyarázzuk azonban Ady Endrét a költőt is, és sajnos sokkal kevesebbet tesszük ugyanezt Ady Endrével, az emberrel. Megírjuk életrajzát, világnézetét elemezzük, jellemrajzokat fessegetünk, alapeszmét találunk, s magyarázunk, csak épp a költőt nem értjük meg a költőben. Az én Ady Endrém:

„..."

*Vörös bársonyban és skarlátban
Nyargal és dermedtően kacag
S meghalt a lélek
S így rosszabb, mint holtan a sárban
S ez rosszabb halál, mint az élet.
Mind örülünk, arat a Titok,*

..."

Túl az ember s ő arat, arat."

Legyőz Ady minden versének valamelyik sorában, pedig:

„..."

Néhányszor, már-már, szinte hittem,..."

hogy nem teszi. Pedig igenis az érzelmes, a merész, a forradalmi, a radikális, a lírai, az antiklerikális, a mohó és a csüggedő Ady többször érthetetlen számomra mint nem.

„..."

*S hogy vagyok:
E bűnöm még így nem utáltam..."*

Valóban nagyon bánt, hogy ennyire nehéz, hogy ennyire sokféleképpen értelmezhetem Öt. Nem fogadhatjuk el csak lexikálisan: „Ady Endre a legnagyobb magyar költők egyike, líránk forradalmi megújítója. Csúcsai csak világirodalmi mértékekkel mérhetők.” Ez igaz, de miért csak néhány tucat verse alapján tesszük ezt a megállapítást, amikor több mint ezeregyszáz verse jelent meg például az Ady-összes-

ben? Miért fogadjuk el Adyt csak Góg és Magóg fiának. A Hadak útján, A magyar ugaron, A muszáj-Herkulesként, A Tűz csiholójaként?

„...
Fájó, hogy így vagy, fáj, hogy látlak
A Sors bús uszítottjának.”

Tessék: a kétkedő magamagáról a fentiek mottójaként is szól. Ne hagyjuk magára, vegyük elő ismét, akárhányadszor! Olvassuk a teljes Adyt, hogy megfejthessük minden titkait!...

BERTHA BULCSU

(RÓ)

Ady fiákerjében

Költő barátom, Gyurkovics Tibor képeslapot küldött Párizsból: „Mégis van Európa, nem is gondoltam volna. Corbusier temploma, a francia puha vörösbor, a szőke kurvák a Bois de Boulogne mentén. A világ fővárosa, mert itt már 1793-ban ki merték végezni a királyokat.”

Bois de Boulogne... Merengek a jeladás felett, aztán egy Ady-verset olvasok el újra és újra:

„Befődte lelkemet és Párist
Muzsikás, halk, szomorú este,
Eltévedtünk. A nagy Bois-ban
A kocsim az utat kereste.

— — — — —
Nagy éjszakába mintha hullanánk,
Csoda-világba, végtelenbe,
Új, titkos földre, új időbe,
Új létezésbe, új jelenbe,
Szent árnyak kerengtek előttünk.”

Brontosaurus nagyságú gépek hörögnek az ablakom alatt, tépik a földet, mardos-sák, dühösen beleharapnak újra és újra. „...A nagy Bois-ban a kocsim az utat kereste”. — Igen, a Bois-ban, az utat. A zaj már rég bejött, beköltözött a lakásba, a képekben lakik, könyvekben, Titus Livius hetedik kötetében, onnan ugrik rám minden reggel négy óra harminckor. Vagy csak képzelem, és a zaj már rég bennem lakik, bennünk, a sejtjeinkben, agyunkban? Onnan jön ki a hajszálainkon és a szemünkön át? A fülünkön már rég nem tud. Bois de Boulogne? — Emlékszem erre a parkra diákkoromból, napszámoskoromból. Akkoriban azt hittem, hogy ez egy utca, vagy városnegyed. Egyedül laktam egy ódon, zezugos házban. Valójában sokan laktunk ott, de a tulajdonos, aki a manzárdon kívül a földszinten csak egy szobát és a műtermet tudta megtartani, ritka, nyári vendégnek számított. Az oldalszárnyban egy